

Utbildningsinspektion i Pershagenskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Pershagenskolan

Skolverket sände den 16 december 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Pershagenskolan har bestått av undervisningsråden Eva Hederström och Gunnel Eriksson. Besök i Pershagenskolan inleddes den 21 september och avslutades den 23 september 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Pershagenskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Pershagenskolan genomfördes formella intervjuer med rektorn, lärare, elever, elevrådsrepresentanter, företrädare för elevvården samt föräldrar. Lektioner i ett stort antal klasser besöktes liksom verksamheten i förskoleklass och fritidshem. Inspektörerna visades runt i skolans lokaler av två elever varvid inspektörerna hade tillfälle att ställa olika frågor. Under besöket fördes också många spontana samtal med elever och personal.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Pershagenskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	184
Förskoleklass	30
Grundskola	458

Pershagenskolan är belägen några kilometer utanför Södertälje centralort. Skolans huvudbyggnad är från 1962 och tillbyggnader har tillkommit 1972, 1982, 1997, 1999 samt 2005. De flesta elever bor i skolans närhet, men ett fyrtiotal elever åker skolskjuts.

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass, grundskola årskurs 1–9 samt fritidshem, fritidsklubb och för de äldre eleverna dessutom fritidsgårdsverksamhet. Skolan har en undervisningsgrupp för sex elever med grava tal- och språksvårigheter.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i fem så kallade spår. Två av dessa spår omfattar var för sig en förskoleklass och två åldersintegrerade grup-

per bestående av årskurserna 1–3. Det tredje och fjärde spåret omfattar båda tre åldershomogena klasser med respektive årskurserna 4–6 och det femte spåret omfattar parallella klasser av årskursen 7–9. Skolbarnsomsorgens personal ingår i samtliga dessa arbetslag.

Inspektionen i Pershagenskolan avser förskoleklass och grundskola. I den avslutande kommunrapporten behandlas kommunens skolbarnsomsorg.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Inom detta område granskas dels skolans resultat av det pedagogiska arbetet, dels skolans resultat av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och att utveckla normer och värden enligt läroplanens mål.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) föreskriver vikten av att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer som en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det innebär att skolan måste delge eleverna målen för utbildningen. Eleverna i Pershagenskolan är i olika grad införstådda med dessa. Några elever känner till både mål och betygskriterier, även om de har svårt att förstå vad de konkret innebär. Andra elever däremot är helt okunniga både om läroplanens mål, om kunskapsmålen i kursplanerna och om betygskriterierna. Inspektörerna bedömer därför att Pershagenskolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtroga med utbildningens mål och i förekommande fall även betygskriterierna.

Läroplanen föreskriver också att skolan skall ansvara för att eleverna når de uppställda målen i grundskolan. De nationella kursplanerna anger mål som eleverna minst skall ha uppnått i slutet av femte respektive nionde skolåret. Resultaten från de nationella ämnesproven i årskurs 5 vårterminen 2005 visar enligt skolans egen sammanställning att 90,7 procent av eleverna uppnådde målen i svenska respektive engelska och 95,4 procent av eleverna uppnådde målen i matematik. Målen i samtliga dessa tre ämnen uppnåddes av 87 procent av eleverna. Det nationella provet i årskurs 5 föregås av olika diagnostiska material i matematik och svenska/svenska som andraspråk för att följa den enskilda elevens kunskapsutveckling. Skolan saknar dock en samlad redovisning av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kursplanens mål för årskurs 5 i övriga ämnen. Inspektörerna kan därför inte värdera resultatet av de yngre elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen och bedömer mot bakgrund av detta att skolan bör utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen för elever i de yngre åldrarna.

Enligt skolans egen sammanställning av resultaten från de nationella proven för årskurs 9 år 2005 uppnådde 100 procent av eleverna målen i svenska, 90,5 procent av eleverna uppnådde målen i matematik och 97,6 procent av eleverna uppnådde målen i engelska. I årskurs 9 uppnådde 96,4 procent av eleverna målen i samtliga tre ämnen. Av de elever som lämnade årskurs 9 vårterminen 2004 hade 86,4 procent ett fullständigt grundskolebetyg, 95,5 procent var behöriga till gymnasieskolans nationella program och meritvärdet var 221,7 poäng. SALSA, Skolverkets analysverktyg för lokala sambandsanalyser, visar att det faktiska

värdet är högre än det modellberäknade avseende andelen elever som uppnått målen. Detta värde är jämförelsevis högre än både kommunens och rikets. Inspektörerna bedömer mot bakgrund av ovanstående uppgifter att Pershagenskolan måluppfyllelse avseende de äldre elevernas kunskapsutveckling är bra.

I läroplanen betonas vikten av elevernas ansvar och inflytande i skolan. Elevernas rätt till inflytande och ansvar gäller både undervisningens utformning och innehåll samt förhållandena i skolan och arbetsmiljön i vid mening. Författningarna lyfter också fram att skolan skall sträva efter att eleverna har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. I den årliga enkätundersökning som kommunen genomför ställs bland annat frågor om inflytande. År 2004 deltog drygt 86 procent av eleverna i denna undersökning och av dessa ansåg 64 procent att de har möjlighet att påverka arbetssättet. Enligt skolans kvalitetsredovisning för år 2004 skall genom klassråd, elevråd och den lokala styrelsen skolan år 2005 arbeta vidare tillsammans med elever och föräldrar för ökad delaktighet. Inspektionen av Pershagenskolan visar att så sker och skolan har två elevråd för årskurserna 1–5 respektive 6–9 och därtill schemalagda klassråd i förskoleklassen och samtliga grundskolans klasser. Samtliga elevrådsrepresentanter kunde redogöra för syftet med klassråd och elevråd. De kunde också ge exempel på områden där de båda elevråden kunnat påverka miljön på skolgården och i skolgemensamma utrymmen. Det framkom dock att elevrådsrepresentanterna inte var säkra på varför just de var utsedda att representera sina kamrater i elevråd och valet av dessa hade skett på många olika sätt. Skolans övriga elever var heller inte de medvetna om varför elevrådsrepresentanterna var utvalda och var inte helt och fullt införstådda med vad de två elevråden åstadkommit. De elever inspektörerna samtalade med hade dessutom olika uppfattning om vilka årskurser som företräds i de två elevråden. Om elevråden åstadkommit resultat i fråga om skolmiljön i sin helhet så ansåg inte elevrådsrepresentanterna att de särskilt kan påverka innehåll och arbetssätt i sin utbildning inom ramen för elevrådets arbete. Övriga elever var däremot i stort sett nöjda och ansåg att de har möjlighet att påverka undervisningen och att ta ansvar för sin utbildning. Inspektörerna bedömer mot bakgrund av detta att eleverna har förmåga att arbeta i demokratiska arbetsformer, men skolans rutiner för detta arbete främjar enligt inspektörernas bedömning inte helt och fullt elevernas kännedom och förståelse för de demokratiska processerna. Skolan bör därför verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för dessa.

I den årliga enkätundersökning från år 2004 som omnämns ovan ställs också frågor om trygghet och trivsel. Av de elever som deltog i undersökningen kände sig 96 procent trygga och nästan lika många trivdes i skolan. Vid inspektionstillfället uppfattade inspektörerna också skolan som lugn och inspektörerna såg ingen skadegörelse och klotter. De elever inspektörerna samtalade med uppgav att de är trygga och att de trivs i skolan. De yngre eleverna uppgav dock att de ibland kände sig rädda för de äldre eleverna i samband med fritidshemmets verksamhet, något som också bekräftades av föräldrar. Fritidshemmets verksamhet bedöms i den kommunövergripande rapporten.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att måluppfyllelsen avseende kunskaper, utveckling och lärande är god. Likafullt bör skolan verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med utbildningens mål och

i förekommande fall även betygskriterierna. Skolan bör dessutom utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen för elever i de yngre åldrarna. Skolan bör verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för demokratins processer.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Inom detta område granskas hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I föregående avsnitt beskrivs att eleverna ges möjlighet till inflytande via elevråd och klassråd, men att alla elever och elevrådsrepresentanter inte var införstådda med hur valet till elevrådet går till. Att elevrådsrepresentanterna vet varför de representerar sina kamrater och att övriga elever görs medvetna om att också de direkt eller indirekt är ansvariga för de beslut som rör liv och vardag i skolan är enligt inspektörernas mening en av förutsättningarna för att kunna utveckla förståelse för demokratins principer och förmågan arbeta i demokratiska arbetsformer. I samma avsnitt beskrevs dessutom att alla elever inte känner till målen för sin utbildning. Också kännedom om dessa är enligt inspektörernas mening en förutsättning för delaktighet, inflytande och ansvar. I enlighet med detta bedömer inspektörerna att skolan ytterligare bör definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati är och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten.

Författningarna anger att skolan skall samverka med elevernas vårdnadshavare både i fråga om skolverksamheten i stort och i frågor som rör den enskilda elevens skolsituation och kunskapsutveckling. Skolan har sedan 1998 en lokal styrelse med föräldramajoritet med syfte att öka föräldrarnas inflytande och ansvar och att ge en verklig möjlighet att tillsammans utveckla grundskoleverksamheten. Enligt skolans ledning har styrelsens arbete givit fler effekter och de intervjuade föräldrarna bekräftade detta. Styrelsen har särskilt arbetat för att åstadkomma en bra utemiljö för eleverna och arbetar sedan en tid tillbaka för att minska biltrafiken i skolans direkta närhet. För att informera skolans föräldrar och elever om aktuella frågor utger den lokala styrelsen med regelbundenhet skriftlig information, det s.k. PS-bladet. Både PS-bladet och den lokala styrelsens protokoll läggs ut på skolans hemsida. Skolans samverkan med föräldrar innefattar annars främst samverkan i klasserna och kring varje enskild elev. Både lärare och föräldrar ger uttryck för att samverkan mellan hem och skola fungerar bra och att lärarna snarast meddelar föräldrarna om något särskilt inträffar. Däremot var inte alla föräldrar säkra på att de delgivit de nationella målen för utbildningen. Inspektörerna bedömer därför att skolan har väl fungerande former för samverkan med föräldrar men att skolan i ökad utsträckning skall informera föräldrar om utbildningens mål.

Det demokratiska uppdraget som är formulerat i skollagen, läroplaner och kursplaner innebär bland annat att motverka alla former av kränkande behandling. De föräldrar inspektörerna samtalade med var ense om att skolan alltid kontaktar hemmen om något händer elever emellan och ansåg att skolan arbetar för att göra eleverna medvetna om acceptabla förhållningssätt gentemot varandra. Lärare, elever och föräldrar redogjorde för olika metoder och material

man använder för att få till stånd ett trivsamt klimat. Eleverna kände till den egna klassens gemensamma ordningsregler och kunde berätta vad som händer om man bryter mot dessa. Skolan har upprättat ett handlingsprogram mot kränkande behandling som definierar begreppen kränkande behandling samt mobbning. Programmet behandlar såväl relationer elever emellan som relationer mellan elever och vuxna och innehåller både förebyggande åtgärder och åtgärder att vidta då mobbning uppstår.

Skolhälsovården följer det basprogram som antagits av Södertälje kommun. Skolsköterskan som i hög grad också arbetar hälsoförebyggande finns på skolan fyra dagar i veckan. Skolan har dessutom en halvtidsanställd kurator som är på skolan fyra dagar i veckan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetet med arbetsmiljö och delaktighet är av god kvalitet och vill särskilt lyfta fram skolans arbete för att motverka kränkande behandling. Ändå bedömer inspektörerna att skolan bör fördjupa diskussionerna om och ytterligare definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati är, och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten. Skolan bör också i ökad utsträckning informera föräldrar om utbildningens mål.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Inom detta område granskas hur skolan arbetar för att nå läroplanens och kursplanernas mål samt hur man anpassar arbetet till elevernas olika behov.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det enligt författningarna finnas en arbetsplan. Pershagenskolan har upprättat en lokal arbetsplan för år 2005 som i enlighet med en kommungemensam modell grundar sig på kommunens utbildningsplan och dess fyra prioriterade områden: språkutveckling, natur och teknik, hälsa samt demokrati. Under varje delområde beskrivs i arbetsplanen vilka förändringsåtgärder som skall genomföras för att nå en högre måluppfyllelse och konkret utgångspunkt för dessa åtgärder är de målindikatorer med kriterier som återfinns i utbildningsplanens bilagda bedömningsunderlag. Skolan har dessutom ett skriftligt komplement till denna arbetsplan som enligt rektor tagits fram för att beskriva organisation, samverkansformer, handlingsprogram etc. Komplementet, som delgavs inspektörerna i samband med inspektionsbesöket, är enligt rektorn nödvändigt för att beskriva hur den enskilda skolan avser arbeta för att uppnå de nationella målen.

Inspektörerna har inför inspektionsbesöket dessutom tagit del av tre olika dokument med skolans mål för årskurs 7 respektive betygskriterier för årskurserna 8 och 9. Alla dessa tre dokument är enligt inspektörernas mening var för sig en blandning av lokala mål och lokala betygskriterier. Enligt rektorn skall dessa revideras och utökas med lokala bearbetningar av de nationella målen för samtliga årskurser samt betygskriterier för aktuella årskurser och detta med avsikten att åstadkomma en "röd tråd" från förskoleklassen till och med grundskolans sista årskurs. Inspektörerna vill därför uppmana skolan att jämföra hur olika nationella mål och kriterier är skrivna för att se samband mellan hur de är skrivna och vilken funktion de har. Kursplanernas mål för ett ämne anger vilka kunskaper eleverna skall utveckla. De nationella betygskriterierna däremot beskriver och preciserar de kunskapskvaliteter som gäller för respektive betyg. I betygskriterierna används verb som beskriver hur eleverna på olika sätt visar

vilka kunskaper de har, t.ex. exemplifierar, argumenterar, reflekterar över, förklarar och beskriver. Inspektörerna vill också peka på vikten av att i det fortsatta arbetet med de lokala bearbetningarna relatera till såväl de strävansmål som uppnåendemål som fastställs i läroplanen och i de nationella kursplanerna. Det är också angeläget att skolan reflekterar över och jämför dessa två typer av mål för att se samband mellan hur de är skrivna och vilken funktion de har. I mål att sträva mot används begrepp som utveckla, fördjupa, tillägna sig, bli förtrogen med för att tydliggöra att detta är utvecklingsmål som inte har någon gräns. I mål att uppnå beskrivs vad eleverna minst skall kunna och uttrycka, därmed en kunskapsnivå som alla elever skall nå. Och med anledning av denna revidering finner inspektörerna det angeläget att särskilt betona att de nationella kursplanerna inte anger hur undervisningen skall bedrivas, något som däremot i större utsträckning fastställs i läroplanen. De värden som slås fast i läroplanen är också en viktig grund för val av arbetssätt. Mot bakgrund av ovanstående bedömer inspektörerna att skolan i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella utbildningsmålen bör koppla ihop läroplanen med kursplanerna. Skolans betygskriterier bör också utformas så att de tydligt visar vilka kunskapskvaliteter som gäller för de olika betygen.

Som framgår i område två känner eleverna på skolan i liten utsträckning till målen för sin utbildning. Eleverna var heller inte säkra på utifrån vilka kriterier man bedömer deras kunskapsutveckling. De ovan nämnda betygskriterierna ifrågasattes av de äldre eleverna som hade svårt att uttolka vilka kunskapskvaliteter som krävs för de olika betygen. En vanlig uppfattning bland eleverna var också att man bedöms utifrån prov, svårighetsgrad på lärobok och vad man hinner genomföra i de olika läroböckerna. Ett fåtal elever var delaktiga i utvärderingen av sitt eget lärande och i något av arbetslagen användes portfoliemetoden för att göra eleverna delaktiga i denna process och för att dessutom synliggöra såväl vad och hur eleven lär. Andra elever som inspektörerna samtalade med var på olika sätt involverade i utvärderingen av huruvida de hunnit med veckans planering, men ett ytterst fåtal var införstådda med vilka kunskapsmål veckobetingen var ämnade att leda till. Var för sig har varje ”spår” visserligen fört diskussioner om utvärdering av kunskapsutveckling, bedömning och betygssättning, men av intervjuerna med lärarna och de olika arbetslagen på skolan framgick likväl att elevernas kunskapsutveckling inte utvärderas och bedöms enligt någon skolgemensam strategi. För övrigt varierar det hur de övergångarna planeras och genomförs mellan de två spåren som omfattar förskoleklass och årskurserna 1–3 och de två spåren som omfattar årskurserna 4–6. I vissa fall vill de mottagande lärarna inte ha någon förhandsinformation om elevernas utveckling och heller inte ta del av elevens individuella utvecklingsplan. I andra fall är det tvärtom och samma förhållanden gäller för övergången till årskurserna 7–9. Enligt rektorn är bedömning och betygssättning ett område som behöver diskuteras och åtgärdas på såväl skolan som kommunövergripande nivå. Sammantaget bedömer inspektörerna därför att skolan bör tydliggöra och förankra utbildningsmålen och i förekommande fall betygskriterierna för eleverna och detta framkommer också i första avsnittet. Det innebär att lärarna bör stödja och hjälpa eleverna i detta arbete, så att innehållet blir begripligt. Skolan bör också utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokumentet som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kun-

skapsutveckling. Av vikt är att uppmärksamma de kunskapskvaliteter som beskrivs i läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot. Och eftersom skolan enligt läroplanen skall sträva efter att varje elev utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna bedömer inspektörerna att skolan bör utveckla sitt nuvarande arbetssätt med uppföljning och utvärdering så att eleven tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet. Likafullt bedömer inspektörerna att skolan bör analysera hur man på bästa sätt skall verka för att övergången från ett spår till ett annat på bästa sätt skall gynna elevens utveckling och lärande.

Samtliga elever har en individuell utvecklingsplan som utgör underlag för det utvecklingssamtal som genomförs varje termin. Utvecklingsplanen redogör för både resultat och det fortsatta arbetet med elevens kunskapsutveckling och sociala situation. Inspektionen har visat att rutinerna för utvecklingssamtalen är väl fungerande men att de tydligare kan utgå från läroplanens och kursplanernas mål för att därmed tydliggöra elevernas kunskapsutveckling för såväl eleverna själva som deras föräldrar. Inspektörerna bedömer därför att skolan konsekvent bör använda de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt i utvecklingssamtalen.

Enligt läroplanen skall samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklass, skola och fritidshem för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Läroplanen uttrycker också att ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet kan berika elevernas utveckling och lärande. Pershagenskolan har organiserat förskoleklassen i två grupper som är lokaliserade i en mindre byggnad som ligger intill huvudbyggnaden. Grupperna ingår i varsitt ”spår”, som båda har givna samarbetsformer mellan förskoleklassen och årskurserna 1–3 och detta dels genom direkt samverkan elever emellan dels genom utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan förskolläraren och övriga lärare. Förskoleklassens arbete utgår från lek och skapande verksamhet som varvas med mer skolförberedande aktiviteter. Inspektörerna har tagit del av den ena gruppens utvärdering som visar att stor uppmärksamhet ägnats åt att göra matematiken synlig och åt att eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att upptäcka och använda matematiken i meningsfulla sammanhang. Inspektörerna bedömer att förskoleklassen i val av innehåll, arbetssätt och arbetsformer gynnar elevens utveckling i riktning mot nationella mål.

Läroplanens och kursplanernas mål samt de enskilda elevernas behov och förutsättningar skall ligga till grund för hur skolan utformar undervisningen. Inspektörerna fann vid inspektionsbesöket att arbetssätt och arbetsformer visserligen varierade, men i samtalet med lärarna framgick dock att lärarna hade många olika motiv för val av arbetssätt och arbetsformer. Inspektionen har också visat att de olika lärarlagen sinsemellan inte har någon större kännedom om varandras arbetssätt och val av arbetsformer. Inspektionen har också visat att flera lärare planerar veckovisa beting som samtliga elever skall hinna genomföra och att dessa beting på olika sätt blir utslagsgivande för vilket stöd eleverna anses behöva i form av olika grupperingar, läroböcker och mängd läxor. För att säkra att man tillgodoser elevens behov av särskilt stöd har skolan ett elevvårds-team bestående av speciallärare, specialpedagog, kurator och skolsköterska.

Skolan har upprättat en skriftlig handlingsplan för att identifiera, utreda och följa upp elever i behov av särskilt stöd. Stödet kan ges antingen i grupp eller till enskild elev och såväl inom ramen för elevens klass som i en avgränsad undervisning. Inspektörerna fick emellertid uppfattningen att detta behov av stöd kan bestämmas av huruvida eleven hinner med och klarar av lärarens planering snarare än om eleven på olika sätt har förutsättningar att uppnå de nationella målen. Inspektörerna vill därför särskilt uppmärksamma att läroplanen anger att normerna för en likvärdig utbildning anges genom de nationella målen och att det finns olika sätt att nå målen, vilket innebär att undervisningen inte kan utformas lika för alla. Mot bakgrund av detta bedömer inspektörerna att skolan bör analysera graden av flexibilitet för att anpassa undervisningen till olika elevers behov. Inspektörerna bedömer också att skolan i samband med detta bör analysera huruvida arbetssätt och arbetsformer utgår från läroplanens och kursplaneras mål och de kunskapskvaliteter som dessa ger uttryck för.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans pedagogiska verksamhet och undervisning är av godtagbar kvalitet. Skolan bör dock i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella utbildningsmålen koppla ihop läroplanen med kursplanerna. Skolans betygsriterier bör också utformas så att de tydligt visar vilka kunskapskvaliteter som gäller för de olika betygen. Därtill bör skolan tydliggöra och förankra utbildningsmålen och i förekommande fall betygsriterierna för eleverna och detta framkommer också i första avsnittet. Det innebär att lärarna bör stödja och hjälpa eleverna i detta arbete, så att innehållet blir begripligt. Skolan bör också utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. I anslutning till detta bör skolan utveckla sitt nuvarande arbetssätt så att eleven tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet. Skolan bör också analysera hur man på bästa sätt skall verka för att övergången från ett spår till ett annat på bästa sätt skall gynna elevens utveckling och lärande. Dessutom bör skolan analysera graden av flexibilitet för att anpassa undervisningen till olika elevers behov och i samband med detta analysera huruvida arbetssätt och arbetsformer utgår från läroplanens och kursplaneras mål och de kunskapskvaliteter som dessa ger uttryck för.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Inom detta område granskas om skolan har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att förbättra kvaliteten i utbildningen.

Pershagenskolan leds av en rektor och en nyligen halvtidsanställd biträdande rektor som därutöver skall tjänstgöra halvtid som lärare. Inspektörerna gavs i samband med inspektionsbesöket inte möjlighet att samtala med biträdande rektorn. En ansvarsfördelning dem emellan upprättades då biträdande rektorn tillträdde sin tjänst. Denna ansvarsfördelning innebär att rektorn skall ha det mer skolövergripande ansvaret medan den biträdande rektorn främst skall ansvara för lärare och elever i årskurserna 7–9 och därtill särskilt verka för att en gemensam pedagogisk grundsyn skall präglade verksamheten för att på så sätt främja kontinuitet och trygghet för den enskilda eleven vid övergångar mellan de olika ”spåren”.

Såväl rektorn som biträdande rektorn är för övrigt båda väl kända av elever och föräldrar och tillskrivs stor förtrogenhet.

Lärarrepresentanter från fyra av de fem ”spåren” ingår i skolans ledningsgrupp som har karaktären av samråds- och samordningsgrupp. Inom ramen för ledningsgruppen behandlas även arbetsmiljöfrågor. Rektorn bedriver till viss del sitt pedagogiska ledarskap via dessa fyra studieledare, som leder och följer upp pedagogiska frågor i de olika arbetslagen. Rektorn skall ansvara för pedagogiska diskussioner i samband med konferenser då samtliga lärare är samlade. Men av inspektörernas samtal med lärarna framgick att diskussioner om den pedagogiska verksamheten främst förs inom de olika ”spåren” och att innehållet i dessa diskussioner snarare bestäms utifrån lärarnas akuta problem och intressen än utifrån en strategisk idé om skolutveckling. Flera av lärarna menade också att man ofta har flera pågående utvecklingstankar och tillika arbeten som dock inte alltid avslutas. Enligt lärarna kan detta också vara anledning till att ”den röda tråden” och kontinuiteten inte finns på skolan. Det stod också klart att lärarna inte är helt eniga om huruvida rektor bedrivit någon pedagogisk ledning för att få till stånd detta.

I läroplanen förklaras att uppdraget att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp och om hur kunskapsutveckling sker. Läroplanen anger också att den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och skolans professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt, vilket kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste enligt läroplanen ske i ett aktivt samarbete mellan skolans personal och elever. Enligt inspektörernas bedömning bör skolans ledning därför tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner om kunskap, utveckling och lärande samt provande, uppföljning och utvärdering av undervisningsmålen.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det finnas en arbetsplan och genom denna har rektorn under medverkan av personal, företrädare för eleverna samt deras vårdnadshavare stor möjlighet att klargöra och synliggöra skolans målsättning och på så sätt styra den pedagogiska inriktningen och utvecklingen. Pershagenskolan har upprättat en arbetsplan enligt en kommungemensam modell som beskrivs i avsnitt tre. I enlighet med den kommungemensamma modellen för styrning, uppföljning och utvärdering har skolan upprättat en kvalitetsredovisning för år 2004 som redovisar måluppfyllelsen avseende nationella prov och kommunens prioriterade målområden. Också i denna har skolan formulerat ett antal förbättringsåtgärder som delvis återfinns i nu gällande arbetsplan. Som tidigare nämns i detta avsnitt pågår också olika förbättrings- och utvecklingsarbeten som inte redovisas i kvalitetsredovisningen. Inspektörerna är också tveksamma till i vilken mån dessa utvärderingar utgår från nationellt uppsatta mål i all den stund skolan saknar ett enhetligt system för att använda nationella styrdokument för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling, vilket bedöms i avsnitt tre. Inspektörerna bedömer därför att skolans styrning och ledning avseende detta bör utföras mer systematiskt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning, ledning och kvalitetsarbete är av godtagbar kvalitet och att skolans rektor och biträdande rektor är förtroagna med den verksamhet de leder. Skolans ledning bör dock tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner om kunskap, utveckling och lärande samt prövande, uppföljning och utvärdering av undervisningsmålen. Skolans styrning och ledning bör utföras mer systematiskt genom sammanhängande system för styrning, uppföljning och utvärdering av såväl elevers kunskapsutveckling och inflytande som verksamheten i stort.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Inom detta område granskas om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna.

Skolans timplan överensstämmer med den nationella och omfattningen av utbildningen i förskoleklassen motsvarar den lagstadgade tiden. Ansvarig rektor säkerställer att eleverna erbjuds den garanterade undervisningstiden genom avstämning mot schemat.

Enligt grundskoleförordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen för elevens val. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen och skall till sitt innehåll och sin inriktning vara förenligt med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val. I Södertälje kommun har rektor delegation på beslut om elevens val. I Pershagenskolan beslutar den lokala styrelsen om innehållet i elevens val. Styrelsens protokoll delges nämnden. Delegationsbesluten däremot återrapporteras enligt rektorn till verksamhetschefen. Enligt representanter för den lokala styrelsen utgörs elevens val i årskurserna 7–9 av ämnet idrott och hälsa, datahantering, bild och form, naturlära och studiestöd. Rektorn uppgav dessutom att eleverna i årskurs 5 erbjuds valmöjligheter i ämnena svenska, matematik, bild och form, medan eleverna i årskurs 6 under en vecka kan välja mellan ett antal aktiviteter så som fiske och fotografering. De äldre eleverna var likväl inte införstådda med dessa valmöjligheter utan ansåg att elevens val bestod av läsläsningsstöd. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör tydliggöra för eleverna vad elevens val syftar till och vilket eller vilka ämnen som det utgörs av. Skolan bör också analysera om elevens val till sitt innehåll och sin inriktning är förenligt med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val.

Som språkval erbjuds spanska, tyska och franska. Svenska som andraspråk bedrivs för de elever som så behöver och likaså modersmålundervisning för de elever som så önskar.

Eleverna i årskurs 9 får information om valmöjligheter inom utbildningar och skolan uppfyller författningarnas krav på god information.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna har tillgång till utbildning i enlighet med gällande bestämmelser. Skolan bör trots det analysera om elevens val till sitt innehåll och sin inriktning är förenligt med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de äm-

nen som utgör elevens val. Skolan bör också för eleverna tydliggöra såväl syfte med elevens val som vilka ämnen det utgörs av.

6. Resurser

Inom detta område granskas skollagens krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning.

Enligt skollagen är kommuner skyldiga att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Enligt Skolverkets statistik från år 2004 var lärartätheten 7,2 lärare per 100 elever i grundskolan. Av dessa hade 6 lärare per 100 elever pedagogisk högskoleutbildning. Det förstnämnda värdet är något lägre än det för både kommunen och riket som helhet medan det andra värdet är högre än kommunens men lägre än rikets. Enligt skolans egen redovisning inför inspektionsbesöket har skolan innevarande läsår 8,8 lärare per 100 elever vilket enligt rektorn beror på såväl minskat elevunderlag som tillkomst av lärare. Flera av lärarna bedriver högskolestudier inom ramen för skolans planerade kompetensutveckling. Förskoleklassen har för sina två parallella grupper två helårsanställda förskollärare med tjänstgöring också i skolans fritidshem. Skolan har tillgång till speciallärare och specialpedagog tillsammans motsvarande 2,75 årsarbetare. En skolsköterska är anställd på 70 procent medan skolans kurator är anställd på halvtid.

Samtliga intervjuade lärare och elever uppgav att tillgången på läromedel är god och att dessa och annat pedagogiskt material är anpassade till de krav en tidsenlig utbildning kräver. De äldre eleverna har emellertid inte tillgång till datorer i sina klassrum, något de yngre eleverna däremot har. Skolan har ett centralt beläget och välutrustat bibliotek och mediatek som till elevernas förtret är öppet enbart under förmiddagen. Enligt rektorn beror detta på att man inte har ekonomiska resurser att bemanna dessa under hela skoldagen. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör öka tillgängligheten på datorer för de äldre eleverna för att motsvara de krav som en tidsenlig utbildning kräver. Skolan kan därmed också undersöka om man inte kan öka öppettiderna på bibliotek och mediatek.

På skolan finns elever med olika funktionshinder och enligt skolans ledning fungerar verksamheten väl för dem.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan har resurser för att bedriva en verksamhet enligt intentionerna i författningarna. Skolan bör dock öka tillgängligheten på datorer för de äldre eleverna för att motsvara de krav som en tidsenlig utbildning kräver.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Pershagenskolan i flera avseenden är av god kvalitet. Skolan uppvisar goda kunskapsresultat och skolans arbete för att förebygga, upptäcka och åtgärda kränkande behandling har gett till följd att eleverna trivs och är trygga på skolan.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

Kunskaper, utveckling och lärande

- Skolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med utbildningens mål och i förekommande fall även betygskriterierna. Skolans bör utforma de lokala betygskriterierna så att de tydligt visar vilka kunskapskvaliteter som gäller för de olika betygen.
- Skolan bör verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för demokratins processer. Skolan bör därför fördjupa diskussionerna om och ytterligare definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati är och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Skolan bör i ökad utsträckning informera föräldrar om utbildningens mål.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Skolan bör analysera huruvida arbetssätt och arbetsformer utgår från läroplanens och kursplanernas mål och de kunskapskvaliteter som dessa ger uttryck för. Skolan bör i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella utbildningsmålen samordna läroplanen med kursplanerna.
- Skolan bör utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokumentet som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. Eleverna bör tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet.
- Skolan bör analysera hur man på bästa sätt skall verka för att övergången från ett spår till ett annat på bästa sätt skall gynna elevens utveckling och lärande.
- Skolan bör analysera graden av flexibilitet för att anpassa undervisningen till olika elevers behov.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Skolans ledning bör tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner.
- Skolans styrning och ledning bör utföras mer systematiskt.

Tillgång till utbildning och omsorg

- Skolan bör analysera om elevens val till sitt innehåll och sin inriktning är förenligt med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val. Såväl syftet med elevens val som vilka ämnen det utgörs av bör också tydliggöras för eleverna.

Resurser

- Skolan bör öka tillgängligheten på datorer för de äldre eleverna för att motsvara de krav som en tidsenlig utbildning kräver.

Datum	Ort
2005-12-01	Stockholm

Eva Hederström
Gunnel Eriksson